

13

24 APRIL 2014

JAARGANG 4

STICHTING RUITERSPOREN
DORPSWEG 53
9798 PD GARMERWOLDE

Reageren?

info@ruitersporen.nl
050-5423919

het RUITERTJE

De winter die geen winter was ligt al weer geruime tijd achter ons. De schaatsen bleven in het vet, de sneeuwschuiver hoefde maar enkele keren gebruikt te worden (ja, wij hadden als een van de weinigen in Nederland twee keer een flink pak sneeuw) en in januari stonden de sneeuwklonksjes al in bloei.

De afgelopen donateursdag op 29 maart was een groot succes. Niet in de laatste plaats omdat het weer zo geweldig meewerkte. Maar ik moet het enthousiastme van de deelnemers ook zeker noemen. Iedereen heeft een prachtige - en dankzij de geweldige ontvangst door de **rietteler Jaap Ruiter** - bijzonder interessante dag beleefd!

Jammergenoeg konden enkele leden niet aanwezig zijn. Zo waren door ingrijpende ziekte van hun echtgenotes Piet de Ruiter uit Hardenberg en Jappie Tolsma uit Bolsward niet aanwezig.

We hopen dat hun vrouwen snel mogen herstellen!

Vanwege alle drukte rond de organisatie van de donateursdag is dit **RUITERTJE** wat dunner geworden dan gebruikelijk.

Ik wens iedereen opnieuw veel leesplezier met dit nummer van het **RUITERTJE!**

Jaap Ruiter, voorzitter

Inhoudsopgave

- 2 **In het kort**
- 3 **Ken je deze pagina?**
De rubriek SPOORLOOS.
- 3 **Binnentrouw**
In doopsgezinde families was onderling trouwen niet ongewoon.
- 4 **Het spoor terug : Johan die Ruter**
Komt onze familie misschien uit Gelderland?
- 5 **De taal van Blokzijl**
- 6 **Het 'Friese' Waterland**
West-Friesland, en met name Waterland, was lange tijd Friestalig.
- 7 **Terugblik donateursdag 2014**
- 8 **Het aanmeldingsformulier en visitekaartje**

(DE) RUITER

In het kort

◆ Donateursdag 2014

Op de donateursdag hebben verscheidene mensen foto's gemaakt. Op de website heb ik een plekje ingeruimd, zodat iedereen die foto's kan bekijken.

Dus, heb je foto's van de donateursdag, stuur ze op!

Een kort 'verslag' van de donateursdag vind je verderop in dit nummer.

◆ Nieuwe donateurs

Het is een tijdje rustig geweest met de aanmelding van nieuwe donateurs, maar sinds het vorige **RUITERTJE** hebben zich twee nieuwe donateurs aangemeld:

- ◆ **Gerko Ruiter** uit De Mortel
- ◆ **Johanna van der Molen—Ruiter** uit Heerenveen

Jammergenoeg kon Johanna niet aanwezig zijn op de donateursdag, maar Gerko was in alle vroegte met de motor vertrokken uit Noord Brabant om op tijd te zijn (wat net niet lukte, maar ontzettend leuk dat je er was!).

Mij werd op de donateursdag gevraagd of ik de adressen van de donateurs bekend wou maken. Het lijkt mij beter dat ik alleen de email-adressen van de donateurs op de website vermeld, maar dan natuurlijk op het gebied dat alleen voor hen toegankelijk is. Wordt aan gewerkt!

◆ Papieren aanmeldingsformulier

Op de donateursdag sprak ik met heel veel leden, en het was volgens mij **Wim Ruiter uit Wierden** die me het idee aanreikte om een aanmeldingsformulier te maken op papier. Tot dusverre kun je je alleen op de website aanmelden, maar er zijn nog genoeg mensen die geen internet hebben.

Een papieren aanmeldingsformulier kun je laten zien aan familieleden die nog geen lid zijn en niet op de hoogte zijn van de website. Ik vond het een goed idee, en heb meteen een formulier gemaakt.

Het nieuwe aanmeldingsformulier vind je op de website :

 <http://www.ruitersporen.nl/stichting/visitekaartje/stichting%20ruitersporen.pdf>

En ik heb meteen visitekaartjes gemaakt, die je thuis kunt printen en uitdelen onder belangstellenden.

 <http://www.ruitersporen.nl/stichting/visitekaartje/visitekaartjes-ruitersporen.pdf>

Op de laatste bladzijde vind je een voorbeeld van beiden.

Ken je deze pagina?

Onze website is zeer omvangrijk. De meesten zullen de stamboom wel kennen, de verhalen en de foto's.

Maar het is mogelijk dat er sommige pagina's onopgemerkt blijven, simpelweg omdat ze wat verstopt zijn.

In elk RUITERTJE zal aandacht geschonken worden aan een wellicht onbekende pagina van de website!

SPOORLOOS

Een beetje verstopt onder het menu "OVERIGE" vinden we de rubriek **SPOORLOOS**.

Iedereen heeft vroeger wel eens iemand ontmoet die hij tot zijn spijt in de loop van zijn leven uit het zicht verloren is. De persoon in kwestie staat misschien in onze stamboom, maar omdat het adres meestal niet bekend is, schiet je daar nog niet zo heel veel mee op.

Wat te doen? Telefoonboek erbij en lukraak bellen?

In de rubriek **SPOORLOOS** bieden we de mogelijkheid om zoekvragen te plaatsen van mensen die op zoek zijn naar een uit het oog verloren persoon. Stuur ons een e-mail met een duidelijk omschreven zoekvraag en wij zorgen dat hij op deze pagina komt te staan. Ook reacties op dergelijke zoekvragen kunnen naar ons gestuurd worden.

De rubriek heeft lange tijd stil gelegen, maar ik ben van plan om hem nieuw leven in te blazen.

SPOORLOOS vind je hier:

<http://www.ruitersporen.nl/overige/overige.php?page=17&left=6>

BINNENTROUW

Tegenwoordig kijken we vreemd aan tegen huwelijken tussen naaste verwanten. En natuurlijk zijn er tegenwoordig ook wettelijke beperkingen van kracht als het gaat om de verwantschap tussen de huwelijkspartners.

Vroeger was dat anders. Onderlinge huwelijken waren binnen bepaalde families een vast patroon. Het oogmerk van deze praktijk was vaak om huizen, land of ander vermogen in de familie te houden.

Ook godsdienstige voorkeuren konden een rol spelen. Zo kwam 'binnentrouw' in de zeventiende eeuw veel voor onder doopsgezinden.

In de eerste (doopsgezinde) generaties Ruiters vinden we inderdaad een aantal huwelijken tussen neven en nichten. Ik heb lang getwijfeld of dat wel aannemelijk was. Maar in doopsgezinde kringen was dat niet zo ongewoon. Voor ons erg handig omdat we daardoor bevestigd worden in onze reconstructie van het begin van onze stamboom!

Een afbeelding van twee trouwringen als illustratie bij dit stukje leek me wel toepasselijk, maar is dat juist niet! In protestantse kringen werden trouwringen als ongepaste ijdelheid gezien en derhalve afgezworen. **Pas in de negentiende eeuw (!)** voerden de protestanten het gebruik van trouwringen weer in.

Om zich af te zetten tegen de 'linksdragende' katholieken dragen protestantse gelovigen sindsdien de trouwring aan de rechterhand...

Het spoor terug: Johan die Ruter

De naam **Johan die Ruter** komen we tegen in het register van de Zijl te Noorde - het latere Blokzijl - als 'bezitter'. We hebben het dan over 1456 en dat ligt natuurlijk ver voor het begin van onze stamboom. Daardoor kunnen we geen relatie leggen met deze Johan. Aan de andere kant: als we een voorvader zoeken in dit gebied, dan zou een Johan die Ruter erg voor de hand liggen. We kennen immers met zekerheid een **Jan Jans Ruijter uit 1618**, met woning in Blokzijl. Honderdzesentwintig jaar later, maar laten we toch eens verder kijken.

Ik nodig de lezer uit om eens op internet te zoeken op "Johan die Ruter". Sta verbaasd over het aantal gevonden resultaten!

De belangrijkste zoekresultaten:

- ◆ In het oud archief van Arnhem ligt een akte gedateerd **17 april 1436**, en ondertekend door de broers **Johan die Ruter, Roeloff die Ruter** en **Henric die Ruter**. Deze broers behoren tot een stadsbestuur of ridderschap van de streek Nijmegen, Zaltbommel, Tiel, Grave, Leerdam, Maasbommel en Gendt.
- ◆ In een andere akte gedateerd **8 april 1442** vinden we opnieuw de naam van **Johan die Ruter** als een van de ondertekenaars, stadsbestuurders van Nijmegen, Zutphen en Arnhem.
- ◆ In een lijst van burgemeesters van Wageningen komen we tegen:
1525 **Roelof die Ruther**
rond 1550 **Gerrit die Ruther**
Johan die Ruther
- ◆ Een akte uit 1436, onder andere ondertekend door **Johan die Ruter**. Zelfs zijn zegel is aan de akte gehangen:

Onlangs kreeg ik de volgende email:

*Op zoek naar historische gegevens over het dorp IJzendoorn vond ik deze week een acte uit 1439, waarin **Johan die Ruter met zijn vrouw Bela van Buren** wordt bekleend met het goed De Pottum te IJzendoorn. Zoekend in enige archieven vond ik meer gegevens over deze persoon. Hij was gegoed in de kop van Overijssel. Mijn vraag is of er binnen uw vereniging al verder onderzoek is gedaan naar de vroegste Die Ruters, en of er over genoemde Johan die Ruter en zijn vrouw meer te vertellen valt.*

Het zegel van Johan die Ruter. Volgens de beschrijving staan er zes vogelfiguurtjes in het wapen, maar ik houd het eerder op Franse lelies:

Het randschrift luidt:

SIGILLU. JOHAN DIE RUTTER

Ook Johans broers hebben hetzelfde wapen in hun zegel. Dit lijkt dus een familiewapen!

De 'bezitter' **Johan die Ruter**, waarmee we dit stuk begonnen, was dus niet iemand uit de Kop van Overijssel, maar behoorde tot een welgestelde familie uit Gelre, meer precies: de omgeving van Nijmegen/Wageningen. De familie Die Ruter had schepenen en zelfs burgemeesters onder zijn leden en had meerdere bezittingen in de Kop van Overijssel.

En dan rest natuurlijk de grote vraag: is deze familie Die Ruter werkelijk verwant met onze familie? Is Johan die Ruter (of zijn nageslacht) naar de (omgeving van) Blokzijl vertrokken, misschien omdat hij in de handel ging? We kunnen er nu alleen over gissen en we hebben (veel) onderzoek nodig om hier zinnige dingen over te kunnen zeggen. Ik kom er vast nog op terug!

De taal van Blokzijl

Op internet vond ik een aardig verhaal over de taal van Blokzijl. Het leek me interessant genoeg om het hier nog eens (evenszins bewerkt) na te vertellen.

Op de streektaalkaart van Nederland uit de Bosatlas is te zien dat Blokzijl aan de rand van het donkerroze gebied ligt. Dat is het gebied waar een variant van het Nedersaksisch wordt gesproken die Stellingwerfs genoemd wordt. De taal van Blokzijl wordt daar echter niet toe gerekend. Het is een taal die nog meer afwijkt van de aangrenzende dialecten dan de taal van Kuinre.

Het kaartje rechts is gebaseerd op de oudere dialectkaart die Jo Daan in 1968 tekende voor de Atlas van Nederland. Het grootste deel van West-Overijssel behoort tot het grote Gelders-Overijsselse taalgebied, ook de voormalige kustplaats Vollenhove. Het Kuinders wordt bij het Stellingwerfs gerekend, maar wijkt daar wel van af.

Blokzieliger eigenaardigheden

In Kuinre *klaetert et waeter niet tegen de glaezen*, zoals in de rest van het Stellingwerfse taalgebied, maar *klatert het water tegen de glazen*. In Blokzijl daarentegen *klaotert et waoter tegen de glaozen*. Daarmee is meteen een van de meest opvallende verschillen met de rest van Overijssel genoemd. Anders dan in Kuinre en andere Overijsselse plaatsen wordt in Blokzijl geen onderscheid gemaakt tussen de *aa* van *water* en *glazen* enerzijds en de *ao* van bijv. *skaop* 'schaap' en *gaon* 'gaan' anderzijds. In Blokzijl zijn beide *aa's* een *ao*: *waoter, glaozen, skaop, gaon*.

Dat het Blokzijs zo anders klinkt dan de taal van de omgeving, heeft zeker te maken met de geschiedenis van deze plaats: pas in de 16e eeuw krijgt deze gestalte als vesting van de Hollandse legermacht. Aanvankelijk was het dus een Hollandse vestiging.

Behalve de afwijkende klinker in *water, glazen* etc., onderscheidt het Blokzijs zich nog in andere opzichten van het Kuinders.

Naar: de streektaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

In het Blokzijs is in de hieronder genoemde woorden onder **1.** de *-e* aan het wordeinde weggefallen, terwijl die in Kuinre (en overige Overijssel) is blijven staan. Een ander verschil bestaat hierin dat de *ve* kleinwoorden in Blokzijl vrijwel altijd uit op *-jen* (**2**) uitgaan, en dat het voltooid deelwoord wordt gevormd met behulp van het voorvoegsel *e-*, zoals in Vollenhove en de rest van Salland. In Kuinre heeft dit geen voorvoegsel, evenmin als in het overige Stellingwerfs (**3**).

Blokzijs	Kuinders	Nederlands
1. kees, koek, stem	keze, koeke, stemme	kaas, koek, stem
2. bakjen, oedjen kopjen, bloempjen	bakjen, (h)loedjen koppien, bloempien	bakje, hoedje kopje, bloempje
3. egaon, edocht	gaon, docht	gegaan, gedacht

vervolg: "De taal van Blokzijl"

Nedersaksische kenmerken van het Blokzijs

Dat het Blokzijs toch algemeen Nedersaksische kenmerken heeft, laten de woorden onder 4-6 zien, en ook de vorm van de voltooidde deelwoorden (zie bij 3.).

Bij 4. staan woorden met een lange en korte ie-klank die in het Nederlands is gediftonggeerd tot ij. Dat is in het algemeen in het Nedersaksisch van Overijssel niet gebeurd.

De uu in muus en huus (5) komt ook in aangrenzend Nedersaksisch gebied voor, en de eu in zeun en deupen (6) (de umlaut van de lange oo) is een typisch oostelijk verschijnsel.

Blokzijs	Nederlands
4. iezer, lieken	ijzer, lijken
5. muus, uus	muis, huis
6. zeun, deupen	zoon, dopen

Uit de verhalen van Pieter Poorter

De Blokzijler auteur Pieter Poorter publiceerde in 1981 een aantal verhalen in de Opregte Steenwijker Courant. De IJsselacademie gaf deze verhalen uit in 1989 onder de titel Blokzielugger schippers.

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnen uit deze verhalen betekenen:

1. Een mins et een boel neudig en ie kan met een beetjen toe!
2. Opao mos 't maol beslaen.
3. 't Is niet om de koraopen maor om 't pantjen.
4. Appels met een steetjen.
5. 't Maontjen zal et er wel oflikken.

Oplossingen:

1. Een mens heeft een boel nodig en hij kan met weinig toe
2. Opa moest het meel beslaan (d.w.z. het beslag maken)
3. Het is niet om de koolrapen maar om het pannetje
4. Appels met een rotte of zachte plek.
5. Bij opkomende maan zal het beter weer worden

Het 'Friese' Waterland

In een eerder **RUITERTJE** kwam al eens aan de orde dat veel doopsgezinden op de vlucht voor vervolging hun toevlucht zochten in Waterland. Deze ontoegankelijke streek vlak ten noorden van Amsterdam bood bescherming tegen al te ijverige gezagsdragers en kerkelijke leiders. Na enige tijd vertrokken er weer veel naar de omgeving van Blokzijl, en mogelijk bevond onze voorvader zich onder hen.

Van oudsher was West-Friesland natuurlijk echt wat de naam nu nog steeds aangeeft, en werd er alom Fries gesproken. Vanaf de 14e eeuw maakte dit gebied zijn eigen ontwikkeling door, en verdween het Fries. Maar niet helemaal!

Met name in Waterland werd tot na 1600 een soort Fries gesproken, al zullen de inwoners het zelf niet als een Fries dialect hebben herkend.

Op het kaartje op de vorige pagina staan het Zwaans, het Waterlands en het Westfries ook niet voor niets in blauwe tinten weergegeven, net als het Fries. Ze hebben Friese roots!

En zo zou het heel goed kunnen zijn dat onze voorvader vanuit Vlaanderen in Waterland terecht kwam en daar tot zijn schrik bemerkte dat hij de mensen nauwelijks kon verstaan! En andersom ook natuurlijk... Toen dezelfde man later in Blokzijl terecht kwam, hoorde hij eenzelfde soort Fries, maar ook Hollands en natuurlijk het Nedersaksisch!

Donateursdag 2014

Sommigen moesten al vroeg op om op tijd in Ossenzijl te zijn. In restaurant "Kolkzicht" smaakte de koffie uitstekend en in de begeleidende "turf" zaten genoeg calorieën voor de hele dag.. Het was erg leuk om iedereen weer te zien en de stemming was—mede door het fantastische weer— opperbest!

Ossenzijl kent nauwelijks een historische dorpskern, maar de voormalige sluis met kolk is toch wel bijzonder. En in zekere zin staat Ossenzijl aan de basis van het ontstaan van het hele gebied dat we tegenwoordig de Weerribben noemen. Vanaf deze plek liep ooit de "Oude Wegh" de hoge venen in en vanuit die ontginningsas werden de kavels uitgezet, zoals ze tegenwoordig nog altijd zichtbaar zijn.

Door het ontwateren en oxidatie van het hoogveen daalde de bodem schrikbarend en werd de "Oude Wegh" tot "Oudeweghsloot". Veel later verbreedde men deze sloot om als afvoerkanaal te dienen voor de vele, vele turven die in deze omgeving gestoken werden: "De Kalenbergergracht".

Maar omdat het zijl in Ossenzijl dermate smal was dat er geen grotere schepen doorheen konden, bleef Blokzijl de belangrijkste afvoerhaven. Toen het zijl eindelijk op breedte gemaakt was, waren de hoogtijdagen van de turfwinning allang verleden tijd.

Na de turfwinning heeft er lang grote werkeloosheid geheerst in dit gebied. De visserij en de rietteelt vormden nog middelen van bestaan. Veel familieleden van ons zijn in de rietteelt actief, waaronder mijn achter-achter-achter-achter-achter-achterneef en naamgenoot Jaap Ruiter.

Zijn huis staat aan het eind van een lange weg langs het kanaal Steenzijk-Ossenzijl midden in de natuur.

Jaap vertelde met groot enthousiasme over de rietteelt en nam ons daarna mee naar een stukje land vlakbij zijn huis, waar hij het riet had laten staan ten behoeve van de demonstratie.

De rietsnijmachine sneed het riet niet alleen, maar bond het ook nog met een touwtje in kleine bosjes.

De helpers nemen deze kleine bosjes, halen met een speciaal stuk gereedschap (een soort kam) alle ongerechtigheden er uit, en maken grote schoven van het riet.

Dit riet moet voor 1 mei van het land zijn verdwenen en wordt opgeslagen in een schuur. In de rest van het jaar kan dan dit riet verder verwerkt worden.

*

Al met al een fantastische dag in een fantastisch gebied!

*

Meer—en grotere— foto's vind je op de website:

<http://www.ruitersporen.nl/stichting/index.php?menu=3&item=1&page=29>

Het nieuwe
aanmeldingsformulier:

De familie (De) Ruiter/Ruijter/Ruyter gaat terug tot de 16^e eeuw en is van oorsprong afkomstig uit Muggenbeet en Blokzijl.

De Stichting RUITERSPOREN zet zich in voor het behoud van het familie-erfgoed en doet dit onder meer door het verzamelen van documenten, gegevens, verhalen, interviews, foto's etc.
Op onze website kun je hier uitgebreid over lezen.

De Stichting is begin 2011 notarieel opgericht en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Een van de eerste initiatieven van de Stichting was het laten ontwerpen en registreren van een heus familiewapen. Dit wapen vind je onder meer terug in ons logo.

Voor een bedrag van minimaal € 15,00 per jaar steun je als donateur de Stichting bij het verwezenlijken van haar doelen.

Als donateur:

- ontvang je het kwartaalblad "Het Ruitertje",
- heb je toegang tot de jaarlijkse donateursdag,
- en krijg je onbeperkte toegang tot alle informatie op de website.

Wil je deze Stichting steunen:

dan kun je onderstaande kaart uitknippen, invullen en opsturen naar:

OF: je kunt onze website bezoeken en je online aanmelden:

Stichting RUITERSPOREN
Dorpsweg 53
9798 PD Garmerwolde

<http://www.ruitersporen.nl/stichting/index.php>

Aanmeldingskaart Ja! Ik word graag donateur van de Stichting RUITERSPOREN!

Naam : dhr/mevr

Adres:

Postcode: **Woonplaats:**

Telefoon: **E-mail:**

Je kunt de namen van je ouders invullen, zodat we je snel in de stamboom kunnen terugvinden.

Ouders:

Veel dank voor je steun aan Stichting RUITERSPOREN.

Nadat wij je formulier hebben ontvangen, nemen we contact met je op.

Als je een e-mailadres hebt opgegeven, verloopt de verdere correspondentie via e-mail.

En het visitekaartje:

Dorpsweg 53
9798 PD GARMERWOLDE
t: 050 – 542 39 19
w: www.ruitersporen.nl

<http://www.ruitersporen.nl/stichting/visitekaartje/stichting%20ruitersporen.pdf>